

ARNOŠT LAMPRECHT ŠEDESÁTILETÝ

Těžko tomu věřit, ale náš Sborník má dalšího jubilanta. Šedesátí let se letos dožívá profesor filozofické fakulty UJEP a vedoucí její katedry českého jazyka, slovanské, indoevropské a obecné jazykovědy Arnošt Lamprecht, rodák (19. 10. 1919) ze Štítiny u Opavy z rodiny zedníka. Na filozofickou fakultu přišel poprvé už před 2. světovou válkou a zastihl na ní ještě B. Havránka (u něhož jako student 1. ročníku kolokvoval z přednášky o slovanském slovese), prožil tu i násilné zavření českých vysokých škol po 17. listopadu 1939 a znovu se na fakultu vrátil v r. 1945, aby dokončil slavistická studia (češtinu a ruštinu) u Trávníčka, Kellnera, Kurze, Machka a Wollmana. Po několikaletém učitelském působení na středních školách přišel konečně na fakultu v r. 1949 po třetí, tentokrát jako její asistent, a od té doby zůstal už trvale v jejím svazku, postupně jako odborný asistent, docent (od 1957) a profesor (od 1962). Po doktorátu (PhDr. 1950) získal v r. 1955 jako jeden z prvních na brněnské filozofické fakultě vědeckou hodnost CSc. a v r. 1970 DrSc. Vedle akademických funkcí (mj. i prorektora UJEP) se průběžně věnoval a věnuje práci vědecky organizační jako externí vedoucí brněnské pobočky ÚJČ ČSAV, člen kolegia jazykovědy ČSAV a Čs. komitétu slavistů a jako člen redakčních rad Slova a slovesnosti, jazykovědné řady Sborníku prací fil. fak. Brno i příležitostných sborníků.

Do vědecké literatury vstoupil A. Lamprecht — po recenzích a zprávách publikovaných v odborném tisku od r. 1947 — v r. 1951 jako dialektolog českého jazyka příspěvkem k historické dialektologii opavské a k dialektologické problematice se pak vracel znovu a znovu v celém svém dalším badatelském díle. Z jeho pera pocházejí především celkové nebo dílčí popisy současného nářečního stavu v okrajových obcích na Hlučínsku (1951), v lašských nářečích (1954, 1955, 1963), na lašsko-východomoravském pomezí (1958), na širším Ostravsku (1967) apod.; načrtl dále problematiku jazykového zeměpisu lašského (1954) a prozkoumal vnitřní diferenciaci moravsko-slovenských dialektů i jejich zapojení do českého národního jazyka (1954). Jeho výzkum současných českých nářečí vyvrcholil zatím knižními publikacemi Středoopavské nářečí (1953) a Slovník středoopavského nářečí (1963), v nichž je nářeční situace rodného Lamprechtova regionu zachycena vskutku vše-

stranně, a čítanky České nářeční texty (1976), kterou redigoval a do níž přispěl úvodní statí o vzniku a vývoji českých nářečí. Tento diachronní syntetický náčrt z české dialektologie byl ovšem už připravován řadou dílčích historicky orientovaných nářečních sond, po vědecké prvotině např. ještě statěmi o vývoji měkkostní korelace souhláskové do českých nářečí (1962), o chronologii některých fonologických změn v lašských nářečích (1971) nebo o historické fonologii nářečí města Bavorova ve Slezsku (1975), i celkovým pojednáním o vývoji českého hláskového systému se zvláštním zřetelem k nářečím na Moravě a ve Slezsku (1956).

Poznání českého jazyka věnoval A. Lamprecht nemalou pozornost i mimo pole vlastní dialektologie. V pracích této širší orientace se projevuje především jako historik jazyka a fonolog. Řada speciálních dílčích studií z historické fonologie češtiny (1964, 1965, 1972) vrcholí v syntetické knižní monografii Vývoj fonologického systému českého jazyka (1966, 1968²). Širší jazykovědné bohemistice jsou dále věnovány úvahy o předpokladech vzniku našich národních jazyků (1953), o některých vývojových perspektivách českého jazyka nebo o vztahu spisovného jazyka a nespisovných útvarů v češtině (1963). Sumu poznatků o vývoji češtiny uložil Lamprecht do knihy Historický vývoj češtiny (1977), kterou vydal spolu s J. Baurem a D. Šlosarem — po několikerém předběžném vydání v podobě vysokoškolských skript — posléze v přepracovaném a doplněném vydání jako vysokoškolskou učebnici.

V koncepční linii svých vysokoškolských učitelů uplatňuje A. Lamprecht ve své badatelské práci vždy hledisko srovnávací a vidí češtinu v souboru jazyků slovanských a ty zase v genetických souvislostech širších. Jeho slavistické zájmy našly uplatnění v teoretické úvaze o přechodných dialektech a jejich významu pro poznání vzájemných vztahů slovanských jazyků (1968), o vlivu jazyka na jazyk (1953, 1958), ale i o česko-německých jazykových kovergencích (1965), dále v pojednání o fonologickém vývoji polštiny (1957) a vůbec celé západoslovanské oblasti (1958), o psl. genezi slovenštiny (1977), o fonologickém vývoji pozdní praslovanštiny ve východoslovanské oblasti (1968, 1973), o psl. morfologii (1972), o fonologickém vývoji praslovanštiny (1956) i jeho chronologii (1973, 1978), o vzniku a diferenciaci slovanských jazyků (1963), o slovanské jazykové jednotě v období příchodu Konstantina a Metoděje na Velkou Moravu (1965). Důvěrná znalost nářeční dynamiky slovanské umožnila Lamprechtovi vypracovat návrh hláskoslovného dotazníku pro slovanský jazykový atlas (1959), vyjádřit se k tomuto projektu i dalšími kvalifikovanými připomínkami a náměty (1961, 1962) a formulovat i v obecné a teoretické rovině úkoly jazykovědy v oblasti slovanské dialektologie (1974).

Daleko za hranice slovanské jazykovědy míří Lamprechtovy úvahy o vztahu ide. jazyků k jiným jazykovým rodinám (1967), které zahájil již v období své vědecké mladosti poukazem na některé pozoruhodné souvislosti indoevropsko-ugrofinské (1965). Není divu, že proto i přivítal teorii V. Illiče-Svityče o jazykovém společenství nostratickém a že po posouzení etymologického slovníku nostratických jazyků

(1975, 1977) aplikoval jeho poznatky se zdarem k výkladu některých jevů ide. konsonantismu (1976, 1978).

Pracovně navazuje A. Lamprecht na tradice brněnské školy dialektologické (Trávníček, Kellner) i indoevropské komparatistické (Machek), metodologicky vychází ze strukturního pojetí jazyka a z fonologických principů Pražské školy, které tvořivě domýšlí a rozvíjí. K charakteristice jeho tvůrčího typu patří specifická dvojdomost: Na jedné straně zná Lamprecht výborně cenu jazykového dokladu a neváhá k jeho získání podniknout i expedici do terénu, na druhé straně jeho lingvistické duchaplnosti nestojí pouhá vnější deskripce, samo konstatování fakt za publikování; inspirativním způsobem proniká k podstatě zkoumaných jevů a odkrývá jejich neočekávané souvislosti způsobem hutným a zdánlivě prostým a samozřejmým jako příslovecné Kolumbovo vejce.

Tento smysl pro spojitosti jevů, schopnost vyhmátnout z různorodé jazykové skutečnosti věci podstatné a zásadní a umění jasné a jednoznačné formulace propůjčují spolu s živostí přednesu a jasnou dikcí i pedagogickému výkonu profesora Lamprechta mimořádnou působivost. Pro stovky našich středoškolských učitelů češtiny zůstává nezapomenutelným příkladem vědce i pedagoga, lingvisty odborného posvěcení i lidského zaujetí.

A last but not least je třeba ještě připomenout jubilantův rozhled a vzácnou velkorysost, s nimiž vede svou katedru, i jeho respekt a tolerantnost, které při vši náročnosti a kritičnosti projevuje k jejím členům.

Významnému jazykovědci a milému člověku přeje dnes naše lingvistická obec hodně zdraví a pracovní pohody k prospěchu naší vědy.

Radoslav Večerka